

L' AIGUABARREIG

Xavier Borràs

DIRECTOR D'USERDA

Què és l'Aiguabarreig?

L'Aiguabarreig sempre ha existit; abans era més la confluència de l'Ebre i del Segre i ara ho és més del Segre i del Cinca; abans era ben bé entre la Mequinensa nova i la Mequinensa vella i hi havia gleres (lles emergents) i molts boscos de ribera..., tot el que hi ha avui en dia estava a Mequinensa. Aleshores, quan es va fer l'embassament de Ribarroja, va pujar el nivell i pràcticament tota aquella esplendor va quedar negada i perduda sota les aigües, tret d'unes taques més al nord, on actualment hi ha la part més esponerosa de l'Aiguabarreig. Però tots els sediments retinguts han fet que torni a aparèixer i que torni a ser de grans dimensions i, per tant, ara a la zona del Segre-Ebre hi ha pocs canyissars i boscos de ribera, però al Segre-Cinca està immens. Per tant, l'Aiguabarreig és la confluència del Segre, el Cinca i l'Ebre, els tres rius més cabalosos dels països catalans i, per dir-ho així, també és el delta interior més gran de casa nostra. El pont aquest —Chacon l'assenyala, davant de Mequinensa— fa més de 600 metres d'amplària.

Quins en són els ambients i la biodiversitat?

N'hi ha de diferents. Hi ha la part del Baix Cinca i del Baix Segre, que és més de ribes suaves, amb canyissars i boscos de ribera i, després, quan arriba a l'Ebre ja vénen zones més escarpades, cincles i penya-segats, talls i roquissars. Això fa que hi hagi una gran diversitat, a diferència del Delta de l'Ebre, on hi ha moltíssims individus —d'algunes espècies emblemàtiques o molt escasses a la resta del país—, però en canvi hi ha molta menys diversitat que a l'Aiguabarreig. Aquí tenim l'agró roig als canyissars, gires la vista i veus el còlit negre (*Oenanthe leucura*) o les aus de roca o estepàries, i a les muntanyes hi ha tres colònies de voltors i hi ha l'aufany; també hi ha molts mamífers, una gran població de cérvols, cabres salvatges, és a dir, espècies que en altres indrets no es troben juntes. Com que hi ha tants hàbitats i alhora les hortes, els conreus, els pobles menuts, que no l'agredeixen gaire, i l'entorn estepari, fan que puguis veure des de la flora més monegrina a la més eurosiberiana i molt sovint barrejant-se, el que afaïçona una mateixa unitat, un ric biòtop.

Quin és l'àmbit territorial que engloba l'Aiguabarreig?

Parlar de l'Aiguabarreig amb Guillem Chacon i la seva companya Aurora Fontoba, a casa seva, al mas recentment adquirit, situat just davant el riu, on al captard més de 3.000 estornells s'hi passegen per anar a dormir —a la ratlla invisible d'una sola terra catalana dividida entre dues Administracions—, és parlar no tan sols d'un espai natural que cal preservar de la barbàrie consumista, sinó, també, de l'aferissada lluita per la Terra-Pàtria que cal menar en aquestes contrades tan allunyades de la metròpoli depredadora i de la política de vol gallinaci actual. Chacon, el fill de «Guillermo dels moixons», aquest badaloní de 40 anys, du l'Aiguabarreig a les venes i els seus ulls, sempre oberts, espurnegen l'aigua d'aquest immens i meravellós espai natural, que se'ns mostra en un escarpat entorn de roquissars, màquies mediterrànies i zones àrides, una confluència fluvial d'enormes dimensions on aboquen els tres rius més cabalosos del territori català: el Cinca, que lliura les seves aigües al Segre, enfront de Massalcoreig i de la Granja d'Escarp; i gairebé, sense alè, el Segre, que es rendeix davant de l'Ebre, al peu del castell dels Montcada, a Mequinensa. Al llarg de dese-

nes de quilòmetres hi observem llargues llenques de canyissars, masses de canyís i bova que acompanyen sovint el rosari d'illes i d'illots, cobert d'obagues d'alberedes i de xoperes. La làmina d'aigua sempre fa el mig quilòmetre d'amplària, amb zones que la superen, de llarg. Al seu si, les illes es converteixen en refugis de la fauna. Però l'Aiguabarreig ha experimentat en els darrers vint-i-cinc anys un canvi transcendental en el seu aspecte i orografia. Quan es van acabar d'alçar les parets de les preses de Mequinensa i de Ribarroja, no sols es desfeien i sepultaven les viles de Mequinensa i de Faió o les mines de lignit, també les esponeroses riberes i un munt d'illes que cobrien el llit fluvial s'enfonsaven per sempre. Al llarg dels anys, tanmateix, i gràcies a l'arribada de tones de sediments del Cinca i del Segre, furtats al delta de l'Ebre i immobilitzats pel fre en la dinàmica que imposen els embassaments, aquelles illes, amb les seves masses forestals i llurs canyissars han anat reapareixent: boscos impenetrables, galatxos i badines, platges i una munió d'hàbitats que acullen una riquesa florística i faunística excepcional

Administrativament, l'Aiguabarreig queda dividit en dues parts; justament, la unió dels rius Segre i Cinca fa de frontera administrativa, també de manera curiosa, peculiar, fins i tot divertida perquè, per exemple, l'illa dels Martinets, està dividida i mitja es catalana i l'altra mitja aragonesa. En tot cas, hi ha tot el vessant que seria del Segrià, de la subcomarca natural del Baix Segre, que agafaria Almatret —que només té Ebre— i després —pel Segre, pel Cinca o per tots dos— la Granja d'Escarp, Massalcoreig, Seròs i amb la proposta de la Generalitat de créixer cap a Soses, Aitona i Torres de Segre, per connectar, a través del Segre, amb Utxesa. Pel vessant de l'Administració aragonesa, però que és bàsicament la comarca del Baix Cinca, serien Fraga, Torrent de Cinca, Mequinensa i, després, un raonament del Matarranya (Terra Alta històrica) que seria Faió. Per tant, abraça tres comarques i alhora, també, dues províncies, dues autonomies i aquí comença el caos. Estem parlant de gairebé 90.000 ha.

Quins graus de protecció i intervenció comporta aquesta divisió administrativa de l'Aiguabarreig?

A la banda d'Administració catalana encara és únicament PEIN (Pla d'espais d'interès natural), també és ZEPA (zona d'especial protecció per a les aus) i està dins la xarxa Natura 2000; dins l'Aiguabarreig hi ha diferents EIN: l'Aiguabarreig global, que conté l'Aiguabarreig Segre-Cinca, els tossals d'Almatret —que és la part ebreña—, els tossals de Montmeneu (la Granja, Seròs) i el massís de Montllober, que està

entre Fraga i Massalcoreig, és a dir, tot un conjunt de taques que conformen un únic espai. I pel vessant d'Administració aragonesa hi ha la ZEPA Aiguabarreig-Matarranya, que es va declarar l'any 2001, de 40.000 ha, que agafa des de Torrent de Cinca fins a tot el curs baix del riu Matarranya (pobles de la comarca del Matarranya com Favara, Nonasp i Faió hi estan inclosos) i, després, d'aquí dos mesos es declara la Reserva Natural de l'Aiguabarreig, que és a Torrent de Cinca i a Mequinensa, el cor de l'espai. També hi ha diferents graus d'intervenció en el territori; la Generalitat de Catalunya va fer un esforç destacat, coincidint en el temps amb el Pla Hidrològic Nacional, curiosament: es van abocar aquí molt i els equipaments que hi ha ara són d'aleshores (els aguaites, les passeres, les torres de guaita, l'oficina d'informació) i, en canvi, l'Aragó no ha fet res físic però sí que s'ha abocat a la gestió: ha fet un Pla d'usos i gestió, que s'ha lliurat aquest novembre passat i ara es fa la georeferenciació de tota la flora i la fauna, que és un projecte de dos anys. La Generalitat ha fet més equipaments (també es va fer el Pla d'usos i gestió de la meitat sud de l'Aiguabarreig, dels tossals d'Almatret) i en canvi el Govern d'Aragó finança totes les campanyes d'anellatge des de fa quatre o cinc anys, és a dir, que aquí s'ha invertit més en la recerca que no en la retolació.

Quins problemes comporta aquesta divisió?

Per exemple, vénen a censar les aus aquàtiques i es posen en aquella ribera i miren cap a aquesta i el que estan fent